

СОЦІОГУМАНІТАРНЕ ПІЗНАННЯ У КОНТЕКСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ЦІННОСТЕЙ ТА ПРІОРИТЕТІВ РОЗВИТКУ СОЦІУМУ

Надибська О.Я. (м. Одеса)

Анотації

В статті автор розглядає загальну специфіку розуміння особливостей соціогуманітарного пізнання у контексті визначення цінностей та пріоритетів розвитку соціуму, основними ознаками якого мають бути наступні: репрезентація відповідної історичної епохи у наукових дослідженнях; врахування специфіки регіонально-цивілізаційно-культурно-національного розвитку; врахування загального стану і рівня розвитку домінуючих принципів, норм і зразків наукового пізнання, етичних, моральних ідеалів і норм, принципів свободи суспільства і людини тощо.

In the article an author examines the general specificity of understanding the social-humanitarian cognition features in the context of determination the values and priorities of social development; the basic features of which must be: representation of the proper historical epoch in scientific researches; account of specificity of regional-civilization-cultural-national development; account of the whole state and development level of dominant principles, norms and standards of scientific cognition, ethics, moral ideals and norms, principles of society and man freedom etc.

Ключові слова

СОЦІОГУМАНІТАРНЕ ПІЗНАННЯ, СОЦІАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ, ЦІННОСТІ, АКСІОЛОГІЗАЦІЯ НАУКИ, АКСІОЛОГІЧНИЙ НЕЙТРАЛІТЕТ, СВІТОГЛЯДНИЙ МЕНТАЛІТЕТ

Вступ

За сучасних умов під соціогуманітарним знанням прийнято розуміти весь комплекс знань про людину, про специфічно людські (антропологічні) характеристики і людиновимірні системи (соціальні структури і інститути), що стали результатом активності цих характеристик чи параметрів. Гуманітарні науки, відповідно, можуть бути визначені як діяльність, що полягає у здобутті таких знань, а гуманітарні проблеми – як такі, що є наслідком деструкції, деградації, дисгармонійного розвитку антропологічних характеристик людини, соціальних структур та інститутів. При цьому знаходить все більшого розуміння той факт, що глобальні проблеми людства слід сприймати

як результат зміщення ціннісних акцентів у самій науці та як наслідок зміщення ціннісних акцентів у культурі загалом. [19, с. 120].

Мета статті: розкрити основні етапи історичного процесу становлення соціогуманітарного пізнання і специфіки використання кращих його надбань, без розуміння сутності яких, взагалі складно говорити про можливість якісного сучасного філософського осмислення реальної соціальної дійсності, тим більше у такому специфічному контексті як досягнення істинних системних знань у сфері гуманітарних наук щодо питання про пріоритети. Досягнення цієї мети пов'язуємо з розкриттям аксіологічного змісту феномену пріоритетів у предметно-понятійному полі сучасної філософії, їх формування у суспільній свідомості та використання у соціальній практиці. Доводиться констатувати, що поки проблеми та специфіка пізнання цілісної філософської сутності пріоритетів в індивідуальній і суспільній життєдіяльності залишаються поза увагою науковців.

Обговорення проблеми

Щодо специфіки сучасного стану самого процесу отримання наукового знання у сфері соціокультурної дійсності особливо турбує науковців той факт, що як у буденній свідомості, так нерідко і на рівні наукового осмислення соціальних реалій, все частіше нове знання носить фрагментарний, структурно неорганізований характер, що само по собі призводить до випадковості відбору елементів, які включаються в суб'єктивну модель інформаційного простору індивіда і суспільства, визначається відсутністю цілісності і системності в осмисленні сучасних соціальних реалій, характеризується світоглядною невизначеністю тощо. [12, с. 251]. У праці «Археологія знання» представник постструктурно-постмодерністського напрямку М. Фуко визначив знання як всі форми інформативності, що вкладаються в межі дискурсивного аналізу; а науку як гранично верифіковану і систематизовану форму самобуття та саморефлексії будь-якого знання [22, с. 692]. Проте окремі сучасні українські дослідники слушно вказують на те, що в умовах формування сучасного інформаційного суспільства нагальною проблемою стає сам процес взаємодії людини (у т. ч. дослідника) з інформацією. Експоненціальне зростання інформації призводить до такого «на валового» її накопичення у різних мережах, що істотним чином ускладнює відбір і обробку значущого матеріалу, а відтак циркуляція значних обсягів різної за ступенем глибини і змісту інформації часто стає не стимулом для дії (пізнання), а самоціллю, що призводить до відчуження знання [12, с. 251]. Саме тому методологічною основою опрацювання значних обсягів інформації мають стати навички авторедакції дослідника – готовності самостійно вибудовувати пізнавальний процес відповідно до певних норм, переводячи його з хаотичного стану у впорядкований, долати наявний «інформаційний безлад» та «пізнавальний хаос», упорядковувати відповідні

пізнавальні процеси [1, с. 45-49]. Важливою умовою стає також самоконтроль, прогнозування результату та засобів його досягнення [7, с. 33]. Особливо значущими слід визнати такі загальні настанови у тих сферах соціально-гуманітарного пізнання та стосовно таких об'єктів і предметів дослідження, які розглядаються суміжними гуманітарними галузями науки, зокрема, щодо проблеми цінностей, яка останнім часом активно досліджується не тільки соціальною філософією, а й соціологією, соціальною та іншими галузями психології тощо.

Поряд із зазначеним, самим останнім часом серед науковців все більшого розуміння знаходять позиції про те, що класичні і пікласичні уявлення про сутність, зміст, методологію наукового пошуку та практичну цінність нового наукового знання, зокрема, соціогуманітарного, зазнають суттєвих змін на сучасному етапі розвитку людства. Злам I та II тисячоріч характеризується не тільки могутнім прогресом багатьох фундаментальних наук та наукомістких технологій, а й масштабних науково-технологічних і соціальних проектів. Наука XXI сторіччя фактично перетворилася на найскладніший симбіоз, що включає в себе такі процеси, як навала квантовопольової, нано-біо-гено-нейро-інформаційних та інших революцій, які створюють базу для таких грандіозних науково-дослідних мегапроектів, як Нанотех, Біотех, Генотех, Нейротех, Інфотех, проект Штучного Інтелеку тощо [11, с. 3-25]. За таких умов докорінному перегляду піддаються всі аспекти наукової практики, постає нове розуміння місця наукового знання у культурі, надзвичайно загострюються проблеми етичної складової наукового виробництва тощо. Всі раніше немислимі досягнення широкого кола наук та практичної діяльності людства, похитнули не лише підвалини науки як такої, а й екзистенціальні, моральні, світоглядні засади культури XX сторіччя, поставили як найнагальніше питання про реальний пошук узагальненого розуміння подальших шляхів розвитку людства на основі визначених загальнолюдських цінностей і пріоритетів. Саме тому розв'язання чисельних проблем, що постали перед сучасною цивілізацією, об'єктивно вимагає глибокого синтезу природничо-наукових, технікознавчих і гуманітарних знань, визначення проблемної осі, навколо якої має обертатися світова філософсько-гуманітарна думка [10, с. 3-15; 9, с. 45-48].

Спираючись на конкретно-історичний підхід до визначення сутності науки, на діалектико-матеріалістичне розуміння цілісності суспільного життя і соціально-гуманітарних наук, окремі українські дослідники пропонують своє тлумачення спільних засад соціогуманітарного знання. Основними його ознаками мають бути наступні: репрезентація відповідної історичної епохи у наукових дослідженнях; врахування специфіки регіонально-цивілізаційно-

культурно-національного розвитку (у т. ч. політичного, соціального, економічного стану і тенденцій відповідних суспільств і держави; потреб, інтересів, цінностей та пріоритетів суспільства, його окремих соціальних груп та індивідів; спрямування загального характеру розвитку соціуму тощо); врахування загального стану і рівня розвитку філософії і науки у певній країні, регіоні, світі в цілому у певний історичний період, домінуючих принципів, норм і зразків наукового пізнання, етичних, моральних ідеалів і норм, принципів свободи суспільства і людини тощо [14, с. 15-17]. При цьому визнається історична мінливість ідеалів і норм самої науки як такої, на що неодноразово вказували, зокрема, такі науковці, як Т. Кун, П. Фейєрабенд, Л. Лаудан, В. Стьопін, Б. Юдін, М. Розов, Г. Щедровицький та інші [8; 24; 25].

Отже, загальна специфіка розуміння особливостей соціогуманітарного знання характеризується їх світоглядною, методологічною, аксіологічною розрізненістю, наявністю чисельних конкуруючих парадигм, нерідко несумісних між собою фундаментальних теорій тощо. В цілому такий стан речей обумовлений багатьма об'єктивними і суб'єктивними чинниками, а саме: а) значною мінливістю предметної сфери досліджень; б) тим, що у цій сфері суб'єкт і об'єкт пізнання частково співпадають, а роль суб'єкта дослідження є значно більшою, ніж в інших сферах; в) фактичною неможливістю визнання експерименту систематичним методом отримання нового та перевірки старого знання; г) відсутністю жорстких зв'язків між емпіричним знанням та рівнем фундаментальних теоретичних знань; д) тим, що соціогуманітарне пізнання значно більшою мірою підлягає впливу соціально-економічних, соціально-політичних та соціокультурних факторів, які накладають відбиток не тільки на характер наукових процесів пізнання в аналізованій сфері, а й на зміст самого знання. Саме тому окремі дослідники вважають, що соціально-гуманітарні науки за сучасних умов є лише засобом створення моделей соціальної реальності, які не можуть претендувати на істинність, а лише допомагають розкрити наявні соціальні процеси у суспільстві і певною мірою прогнозувати шляхи подальшого розвитку соціуму на основі усталених загальнолюдських цінностей [20, с. 65]. На думку М.Вебера, теоретичні конструкції у цій сфері в цілому здатні лише сприяти пізнанню, але не дають пізнання соціальних реалій [2, с. 597].

На жаль, доводиться лише погодитися з думкою інших дослідників про те, що незважаючи на розуміння і підвищену увагу більшості науковців до аксіологічних аспектів буття людини і суспільства, аналізу змісту і сутності ціннісних орієнтацій та визначення проблеми пріоритетів, системність процесу аксіологізації самої науки тільки починає складатися за сучасних умов [17, с. 115].

Сутність означеної проблеми сама по собі є багатоаспектною, але у найбільш загальному вигляді може бути пояснена і пов'язана принаймні з декількома важливими обставинами: по-перше, з тим, що соціальна дійсність у свідомості людини конституюється не інакше як ціннісно-смысловий універсум, по-друге, криза ціннісно-смыслового змісту гуманітарних наук вочевидь стає сьогодні відображенням ціннісно-смыислової кризи сучасної культури в цілому [19, с. 121]. Однією з обставин, що актуалізують проблему визначення сутності змісту і процесу аксіологізації науки, є аналіз шляхів інтеграції природничонаукового (фундаментального) та соціогуманітарного знання та використання їх комплексних досягнень у соціальній практиці. Як свідчить аналіз, науково-пізнавальна діяльність, як і взагалі будь-яка колективна діяльність, що має соціокультурну мотивацію, може розгортатися чи заради самої себе, тобто заради знання як самодостатньої загальнолюдської цінності, чи заради цілей, які знаходяться поза пізнанням як таким. Від цього залежить вибір підходів при класифікації наукового знання та критеріїв його істинності, але слід зрозуміти, що в кожній конкретній ситуації когнітивні аспекти розвитку науки можуть переплітатися з аксіологічними та прагматичними. Тобто, незважаючи на зорієнтованість фундаментальної науки на виявлення нових, ще незведаних характеристик світу, а прикладної – на отримання безпосереднього практичного результату, вже ж таки і в межах фундаментальної науки можна прийти до ефективних прагматичних розробок, а на ґрунті прикладної науки може сформуватися плацдарм для фундаментальних досліджень.

Певну надію на перспективу наукового пошуку в означеному контексті дає зростання кількості наукових розвідок за окремими аспектами аксіології науки. Так, характерним для представлених у філософській літературі досліджень є охоплення досить широкого спектра напрямів осмислення цінностей науки – починаючи від пошуків ідейних витоків категорії «цінність» в історії філософії, традиційного розгляду взаємозв'язку наукової істини й цінності й до осмислення цінностей світу людини в культурі епохи постмодерну й ціннісного аспекту в межах посткласичного типу наукової раціональності [4, с. 140-142].

Разом з тим значна частина сучасних науковців поділяє думку про те, що надзвичайно важливим аспектом методології соціогуманітарного пізнання є аксіологічний нейтралітет. В історичній ретроспективі ця позиція була представлена набором методологічних вимог у вигляді певних концептуальних «закликів», зокрема, вимогою «вискочити з ідеології» у К. Маркса, «утримуватися від оцінки» – у Г. Ріккєрта, «звільнитися від оцінок» – у М. Вебера, «відмовитися від вроджених ідей» – у Е. Дюркгейма, «боротися із загальноприйнятими

думками» – у П. Бурдьє. У сучасному розумінні аксіологічний нейтралітет може бути визначений як свідомо відмова дослідника від власних практичних оцінок досліджуваної реальності. У відповідності з нею, суб'єкт – дослідник соціогуманітарної сфери, виокремивши об'єкт і предмет свого дослідження, не повинен розглядати їх як цінності чи антицінності з точки зору певної моралі чи ідеології, а ставитися до них неупереджено, виважено, об'єктивно. Для цього йому потрібно відокремити практичну оцінку досліджуваної реальності від теоретичного визначення її належності до категорії цінностей. Після такого розрізнення, реалізувавши ідеал негативної свободи в соціогуманітарному пізнанні, а саме – принцип свободи від оцінок, доцільно акцентувати увагу на процедурі теоретичного визначення належності досліджуваної реальності до категорії цінностей в іншому термінологічному окресленні – теоретичного віднесення унікальних фактів до універсальних цінностей. При цьому, оскільки універсальні цінності здебільшого аналізуються в контексті таких категорій, як «ідея», «дух та інтерес епохи», «панівні думки», «колективні уявлення», «світоглядний менталітет», «культурні орієнтації» тощо, дослідник, з одного боку, повинен намагатися не видавати власний дух, особистий інтерес чи інтерес певної наукової школи за дух чи інтерес епохи, а з іншого, – не допустити, щоб пануючі думки чи колективні уявлення повністю визначали напрям і характер наукового дослідження. Важливо також враховувати, що у логіці соціогуманітарних наук процедура теоретичного дослідження здійснюється у декілька етапів: спочатку визначаються одиничні факти як окремі фрагменти досліджуваної реальності, потім відбувається їх віднесення до категорії універсальних цінностей, і на цій основі виокремлюється особливий об'єкт емпіричного дослідження. Тобто йдеться про застосування методологічної тріади «факт – цінність – об'єкт», що в категоріях діалектичної логіки може бути позначене як «одиничне – загальне – особливе». Такий порядок використання діалектичних категорій в цілому відповідає міркуванню за аналогією, отже, логіка соціогуманітарних наук базується не на силогістиці, а на традуктивістиці, методологічних правилах міркування за аналогією та використання аналогічної аргументації [3, с. 124-125].

Важливим є розуміння того, що у будь-якій сфері соціогуманітарного знання дослідник не може ігнорувати ту обставину, що об'єкт дослідження (у найширшому контексті – суспільство) входить у зміст і структуру самого суб'єкта. Принаймні це означає, що суб'єкт пізнання має справу з особливою реальністю – сферою об'єктивації людської свідомості, такою областю смислів і значень, яка вимагає особливих методологічних засобів, що відсутні в арсеналі природничо-наукових досліджень. Суттєвим тут є те, що дослідження будь-яких феноменів соціальної практики здійснюється з певних ціннісних позицій, установок та інтересів самого суб'єкта

соціально-гуманітарного пізнання, тобто визнання значущості ідеї «Я» «соціального суб'єкта» пізнання багатьма дослідниками вважається базовим підходом для всієї методології гуманітарного знання [5, с. 7-11]. Зокрема, на думку Г. Шпета, який розглядає проблему з позицій феноменології, суб'єктивне «Я» може бути визначене як соціальна «річ», яка сама себе усвідомлює і має власний зміст, предмет і смисл. У відповідності з таким підходом, соціальний суб'єкт пізнання визнається досить складною філософською проблемою, а не лише підставою чи передумовою досягнення гуманітарного знання як такого. Підкреслюється, що у методологічному відношенні є надзвичайно важливим розрізняти поняття емпірично-соціального суб'єкта, який є носієм певної етнічної, національної, групової психології, релігійних вірувань і традицій, конкретних метафізичних ідеалів і цінностей та ідеального соціального суб'єкта, що співвідноситься із об'єктом пізнання [23].

Тезу про те, що гуманітарному науковому пізнанні об'єкт дослідження виділяється та проблематизується з урахуванням особистісних підходів і цінностей самого суб'єкта пізнання поділяли В. Дільтей, М. Вебер, М. Бахтін, В. Розін, Е. Мамчур, А. Кезін та чисельні інші науковці [6, с. 76-77]. М. Бахтін гуманітарне пізнання трактує як активний процес діалогового спілкування і взаємодії об'єкта і суб'єкта; інші науковці зазвичай підкреслюють також і те, що в гуманітарному пізнанні переосмислюються навіть цілі соціогуманітарних знань як таких: окрім пізнання реальної дійсності, яка у царині цих наук тепер розуміється як культура, історія, духовні феномени тощо, ставиться завдання отримати такі теоретичні надбання, які враховуватимуть позицію дослідника, специфіку гуманітарної реальності і особливо ту обставину, що в гуманітарному пізнанні активність виявляє не тільки суб'єкт, а й об'єкт пізнання. Тому дослідники по-різному бачать один і той емпіричний матеріал (явища соціальної дійсності), а відтак по-різному тлумачать і пояснюють його. Тобто спостерігається визнання того факту, що ідеал науковості у гуманітаристиці ще остаточно не сформувався; що сама система організації гуманітарного пізнання істотним чином відрізняється від пізнання у царині фундаментальних наук, що тут дослідник вимушений довести і обґрунтувати власні цінності і оригінальність підходу до вивчення об'єкта, а це лише посилює певні уявлення про те, що гуманітарні знання є неточні і особистісні [16, с. 109-110]. В цілому доводиться констатувати, що проблема співвідношення між собою зазначених двох рівнів соціального суб'єкта є поки що недостатньо визначеною філософією і сама по собі потребує глибоких досліджень. Втім для гуманітарної епістемології важливе значення має не лише розуміння певної протилежності між двома рівнями соціального суб'єкта (емпіричним і

ідеальним), а й їх зв'язок через особливість конкретного суб'єкта пізнання,

Втім слід визнати, що означені вище підходи поділяються далеко не всіма вітчизняними, західними, російськими дослідниками у сфері соціально-гуманітарного пізнання. Більшість з них виходить з традиційного матеріалістично-діалектичного розуміння єдності та взаємозв'язку сутності і ролі категорій суб'єкта і об'єкта пізнання, визнання суб'єкта активною стороною пізнання у його можливостях творчого формування та подальшого розвитку форм пізнання, засобів і методів пізнавальної діяльності [21, с. 56-57]. При цьому сучасні філософи вимушені констатувати, що категорія «суб'єкт пізнання» (індивідуальний чи колективний) є складнішою, чим це може здатися на перший погляд. Зокрема, йдеться про те, що завдяки активній і конструктивній пізнавальній діяльності суб'єкта останній здатен не лише відображати, а й формувати об'єкти пізнання, а останні за всього першопочаткового розуміння єдиної сутності (наприклад, філософське розуміння змісту категорії «пріоритети», специфіки їх формування в індивідуальній та колективній свідомості та запровадження у соціальну практику) мають надзвичайно різноманітну специфіку у контексті різних епох і культур, тобто освоєння такої реальності може бути під силу лише трансцендентальному суб'єктові пізнання.

Сучасні українські науковці, розуміючи складність означеної проблеми, та виходячи із цілком очевидного факту про те, що безпосередньо все у будь-яких соціально-гуманітарних процесах відбувається через людину та за її участі, у т. ч. у пізнанні соціальної дійсності, визнають за необхідне звернути увагу на цілу низку важливих методологічних положень, які повинні бути чітко усвідомлені та свідомо запроваджені в епістемологію соціальної гуманістики. Насамперед, йдеться про специфіку пізнання суб'єктом соціальних реалій, свідком яких такий суб'єкт не є (історичні дослідження); необхідність аналізу (за наявності такої можливості) максимально широкого кола свідчень учасників певної події чи наявних об'єктивних матеріальних джерел з різноманітними оцінками очевидців; врахування такої особливості соціально-гуманітарного пізнання, як те, що зазвичай соціальні явища і процеси у своїх протіканнях пов'язуються між собою складною особливою опосередковуючою ланкою – наміром, метою, задумом, а останні зазвичай матеріально не фіксуються і тому однозначній оцінці не підлягають, і тому в соціально-гуманітарному пізнанні неможливо обійтися без врахування духовної (чи ментальної) складової того, що відбувається у суспільстві, і т. ін. Враховуючи зазначене, суб'єкт соціально-гуманітарного пізнання повинен апріорі виходити з того, що в ньому не існує і не може існувати будь-якої привілейованої пізнавальної позиції, але це не тільки не виключає, а навпаки передбачає

усвідомлення дослідником власної наукової позиції, принаймні – хоча б усвідомлення меж і можливостей тих методологій і парадигм, які він використовує.

Висновки

Отже, у найбільш загальному контексті йдеться про необхідність задіяння у соціогуманітарному пізнанні всього наявного методологічного інструментарію багатьох гуманітарних наук – соціальної психології, когнітивної психології, когнітивної соціології, когнітивної антропології, феноменології, культурології, герменевтики, діалогічної філософії тощо. Оскільки в аналізованій сфері пізнання найактивнішим чином використовуються різноманітні тексти, текстових свідчення і повідомлення, то суб'єкт пізнання повинен якнайширше спиратися на методологію тих чисельних наук, які мають справу з дослідженням різних аспектів та проявів людської знакової діяльності. Останнє ж само по собі призводить до того, що соціогуманітарне пізнання дослідника стає власне його людським самопізнанням, оскільки ми не можемо сприйняти будь-які повідомлення без осмислення того, як ми їх сприймаємо і розуміємо, якими є власні можливості, обмеження, завади і т. ін. Отже, будь-яке соціально-гуманітарне пізнання по суті є діалогічним, про чому це діалог дослідника не лише з певним явищем соціальної дійсності, не тільки із відповідними текстуальними повідомленнями, а дослідника із самим собою, засадами власного буття, із своєю життєвою, світоглядною, громадською та іншими позиціями. Даними положеннями також окреслюється і експлуатується інтерпретативний характер соціально-гуманітарного пізнання, оскільки дослідник вимушений інтерпретувати події, тексти, самого себе і свій власний досвід. Надзвичайно важливим тут є те розуміння того, що інтерпретація в даному випадку може бути виправданою лише тоді, коли вона набуде чіткого методологічного оцінювання, тобто – характеру надійно здійснюваної пізнавальної процедури.

Перспективи подальших наукових досліджень:

- ✓ системність методології дослідження соціальних пріоритетів;
- ✓ концептуально-прогнозне осмислення соціальних пріоритетів;
- ✓ гносеологічний статус соціальних пріоритетів. Істина і пріоритет.

Джерела

1. Беляева А. Взаимодействие человека и информации : возвращение смысла [Текст] / А. Беляева // Дайджест Школа-парк. – 2005. – № 12. – С. 45 – 49.
2. Вебер М. Смысл «свободы от оценки» в социологической и экономической науке [Текст] : [пер. с нем.] / Макс Вебер // Избранные произведения / Макс Вебер. – М., 1990. – С. 590 – 599.

3. Гнатюк Я. Аксіологічний нейтралітет в логіці соціогуманітарних наук [Текст] / Я. Гнатюк // Філософія гуманітарного знання : соціокультурні виміри : матеріали міжнар. наук. конф., (Чернівці, 26 – 27 жовт. 2007 р.). – Чернівці, 2007. – С. 124 – 125.

4. Заглада В. Аксіологічні аспекти співвідношення фундаментального і прикладного знання [Текст] / В. Заглада // Філософія гуманітарного знання : соціокультурні виміри : матеріали міжнар. наук. конф., (Чернівці, 26 – 27 жовт. 2007 р.). – Чернівці, 2007. – С. 140 – 142.

5. Капітон В. До питання про особливості предмета і методології гуманітарного знання [Текст] / В. Капітон, О. Капітон // Філософія гуманітарного знання : соціокультурні виміри : матеріали міжнар. наук. конф., (Чернівці, 26 – 27 жовт. 2007 р.). – Чернівці, 2007. – С. 7 – 11.

6. Кезин А. В. Стандарты научности в гуманитарном познании [Текст] / А. В. Кезин // Вестник Московского университета. – 1992. – Вып. 2. – С. 76 – 77. – (Сер. 7 : Философия).

7. Князева Е. Н. Нелинейная паутина познания [Текст] / Е. Н. Князева // Человек. – 2006. – № 2. – С. 21 – 33.

8. Кун Т. Структура научных революций [Текст] : пер. с англ. / Т. Кун ; [сост. В. Ю. Кузнецов]. – М. : АСТ, 2003. – 605 с.

9. Лук'янець В. С. Технології ХХІ сторіччя : новий режим еволюції мегасоціуму [Текст] / В. С. Лук'янець // Схід. – 2005. – № 5. – С. 41 – 49.

10. Лук'янець В. С. Філософія науки перед світоглядними викликами часу [Текст] / В. С. Лук'янець // Світоглядні імплікації науки. – К., 2004. – С. 169.

11. Лук'янець В. Фундаментальна наука і науковий світогляд у перспективі ХХІ сторіччя [Текст] / В. Лук'янець // Філософська думка. – 2006. – № 3. – С. 3 – 25.

12. Наумкіна О. Особистісне знання в епоху інформаційно-телекомунікаційних технологій [Текст] / О. Наумкіна // Філософія гуманітарного знання : соціокультурні виміри : матеріали міжнар. наук. конф., (Чернівці, 26 – 27 жовт. 2007 р.). – Чернівці, 2007. – С. 250 – 252.

13. Нугаев Р. М. Проблема роста социогуманитарного знания [Текст] / Р. М. Нугаев // Вопросы философии. – 2007. – № 8. – С. 58-69.

14. Павловський В. До проблеми спільних засад гуманітарних наук [Текст] / В. Павловський // Філософія гуманітарного знання : соціокультурні виміри : матеріали міжнар. наук. конф., (Чернівці, 26 – 27 жовт. 2007 р.) – Чернівці, 2007. – С. 15 – 17.

15. Петрушенко В. Умови, принципи та імперативи соціально-гуманітарного пізнання [Текст] / В. Петрушенко // Філософія гуманітарного знання : соціокультурні виміри : матеріали міжнар. наук. конф., (Чернівці, 26 – 27 жовт. 2007 р.) – Чернівці, 2007. – С. 3 – 7.

16. Підгорецька Н. Особливості критеріїв науковості знання в гуманітаристиці [Текст] / Н. Підгорецька // Філософія гуманітарного

знання: соціокультурні виміри: матеріали міжнар. наук. конф., (Чернівці, 26 – 27 жовт. 2007 р.). – Чернівці, 2007. – С. 108 – 110.

17. Ратников В. К аксиологии научной рациональности [Текст] / В. Ратников, Н. Краснонос // Філософія гуманітарного знання : соціокультурні виміри : матеріали міжнар. наук. конф., (Чернівці, 26 – 27 жовт. 2007 р.). – Чернівці, 2007. – С. 115 – 118.

18. Розин В. М. Типы и дискурсы научного мышления [Текст] / В. М. Розин. – М. : Эдиториал УРСС, 2004. – 248 с.

19. Савостьянова М. Аксиологічний підхід до проблеми парадигмальності гуманітарних наук [Текст] / М. Савостьянова // Філософія гуманітарного знання : соціокультурні виміри : матеріали міжнар. наук. конф., (Чернівці, 26 – 27 жовт. 2007 р.). – Чернівці, 2007. – С. 120 – 121.

20. Степин В. С. Теоретическое знание : структура, историческая эволюция [Текст] / В. С. Степин. – М. : Прогресс-Традиция, 2000. – 256 с.

21. Субъект, познание, деятельность : к 70-летию В. А. Лекторского [Текст] / [под ред. В. С. Степина и др.]. – М. : Канон, 2002. – 720 с.

22. Філософський енциклопедичний словник [Текст] / [ред. В. І. Шинкарук]. – К. : Абрис, 2002. – 743 с.

23. Шпет Г. Г. Явление и смысл. Феноменология как основная наука и ее проблемы [Текст] / Г. Г. Шпет // Мысль и слово : избранные труды / Г. Г. Шпет. – М., 2005. – С. 35 – 190.

24. Юдин Б. Г. Методология науки. Системность. Деятельность [Текст] / Б. Г. Юдин. – М. : Эдиториал УРСС, 1997. – 444 с.

25. Laudan L. Progress and its Problems : towards a theory of Scien. Growth [Electronic resource] / L. Laudan. – Berkeley : University of California Press, 1977. – Electronic data (1 file). – Mode of access : <http://www.philosophy.ru/library/stepin/biblio.html>. – Title from the screen.

СОЦИОГУМАНИТАРНОЕ ПОЗНАНИЕ В КОНТЕКСТЕ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ЦЕННОСТЕЙ И ПРИОРИТЕТОВ РАЗВИТИЯ СОЦИУМА

Надыбская О.Я. (г. Одесса)

Аннотация

В статье автор рассматривает общую специфику понимания особенностей социогуманитарного познания в контексте определения ценностей и приоритетов развития социума; основными чертами которого могут быть следующие:

репрезентация соответствующей исторической эпохи в научных достижениях; учет специфики регионально-цивилизационно-культурно-национального развития; учет общего состояния и уровня развития доминирующих принципов, норм и образцов научного познания, этических, моральных идеалов и норм, принципов свободы общества и человека и т.п.

Ключевые слова

СОЦИОГУМАНИТАРНОЕ ПОЗНАНИЕ, СОЦИАЛЬНЫЕ ПРИОРИТЕТЫ, ЦЕННОСТИ, АКСИОЛОГИЗАЦИЯ НАУКИ, АКСИОЛОГИЧЕСКИЙ НЕЙТРАЛИТЕТ, МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКИЙ МЕНТАЛИТЕТ

Стаття надійшла 24.03.10 р.